

ETNINĖS KULTŪROS UGDYMO SPECIALISTŲ RENGIMAS: NUEITAS KELIAS, NAUJI POREIKIAI IR IŠŠŪKIAI

PROF. DR. DAIVA VYČINIENĖ

Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Etnomuzikologijos katedros vedėja, el. p. daiva.vyciniene@lmta.lt

Etnomuzikologijos katedros dėstytojai ir darbuotojai, 1995 m. Sėdi (iš kairės): Laima Burkšaitienė, Genovaitė Četkauskaitė, Virginija Baranauskienė, Zita Kelmickaitė, Daiva Vyčinienė, Vida Daniliauskienė, Jūratė Petrikaitė, stovi: Rimantas Astrauskas, Dalia Urbanavičienė, Rytis Ambrazevičius, Evaldas Vyčinas. Nuotr. iš LTMA fondo

ANOTACIJA

Pranešime keliama etninės kultūros ugdymo specialistų rengimo problema, kurią autorė gvildena, pasiremddama Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Etnomuzikologijos katedros 25 metų gyvavimo patirtimi. Autorės manymu, 2015 metai, paskelbti Lietuvos etnografinių regionų metais, turėtų aktualizuoti etninės kultūros (muzikos) specialistų rengimą tiek Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje (LMTA) – prestižinėje muzikantų „kalvėje“, tiek kitose aukštesiose mokyklose. Tokių specialistų rengimas priva-

lėtų tapti ne tik svarbia ugdymo strategijos dalimi, bet ir viena iš pagrindinių valstybinės kultūros politikos gairių. Pranešime siekiama parodyti etninės kultūros (muzikos) specialistų poreikį ir visoje Lietuvoje, ir atskiruose regionuose, kartu atspindint ir paklausos / pasiūlos santykio problematiškumą.

Apie etninės kultūros ugdymo specialistų rengimą kalbėsiu pasiremddama LMTA Etnomuzikologijos katedros, 2014 m. minėjusios 25 metų gyvavimo sukaktį, patirtimi. Katedros gimimas Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo priešaušry-

je sietas su jos įkūrimo iniciatorių lūkesčiais visokeriopai puoselėti etninę muziką.¹ Tikėtasi, kad etnomuzikologų suformuoti nauji – teoriniai ir praktiniai – etninės muzikos dalykai ne tik etnomuzikologijos, bet ir kitų įvairių specialybių studijų programose užims svarbią vietą. Verta priminti, kad tuometinėje Lietuvos TSR konservatorijoje iki 1989 m. visoms be išimties specialybėms buvo dėstomas „Muzikinės liaudies kūrybos“ kursas, kažkada pradėtas dar prof. Jadvygos Čiurlionytės, vėliau tęstas doc. Laimos Burkšaitienės². Manoma, kad nepriklausomoje Lietuvoje etninės kultūros (muzikos) specialistų rengimas turi tapti svarbia, prestižine tuometinės konservatorijos – nacionalinės muzikantų mokyklos – ugdymo strategijos dalimi.

Nuo pat savarankiškos katedros įsikūrimo Etnomuzikologijos studijų programa buvo orientuota ne tik į vadinajamą „kabinetinę“ etnomuzikologiją, t. y. gilius teorinius lietuvių ir kitų tautų tradicinės muzikos tyrimus, bet ir į praktinį tradicinės muzikos pažinimą, jos kultūrinę ir edukacinę sklaidą. Katedros pedagogai – žymūs etninės muzikos tyrinėtojai ir puoselėtojai: Lietuvos visuomenei gerai žinoma Zita Kelmickaitė³ – TV ir radijo laidų kūrėja bei vedėja, Dalia Urbanavičienė⁴ – Vilniaus tradicinių šokių klubo įkūrėja, šokių mokytoja, Daiva Vyčiniene⁵

ir Evaldas Vyčinas⁶ – vieni pagrindinių tarptautinio festivalio „Skamba skamba kankliai“ organizatorių, Rimantas Astrauskas⁷ – radijo laidų vedėjas, menų festivalio „Druskininkų vasara su Mikalojumi Konstantinu Čiurlioniu“ programos koordinatorius, Rytis Ambrazevičius⁸ ir D. Vyčiniene – tradicinio dainavimo mokytojai, Gaila Kirdienė⁹ ir E. Vyčinas – tradicinio muzikavimo puoselėtojai ir kursų vedėjai.

Suvokiant, kad etnomuzikologui būtinas įvairiapusis pasirengimas, į Etnomuzikologijos studijų programą nuo pat pradžių buvo įtraukti ne tik etninės muzikos, bet ir gretimų sričių dalykai. Pirmiesiems katedros absolventams greta muzikinių dalykų buvo dėstomi Dialektologijos (prof. Zigmąs Zinkevičius), Baltų mitologijos (prof. Norbertas Vėlius), Baltų archeologijos (prof. Adomas Butrimas), Tautosakos (prof. Stasys Skrodenis), Etnologijos (Stasys Gutautas), Tautinių rūbų (Vida Kulikauskienė), kiek vėliau – Baltų pasaulėžiūros ir religijos (dr. Gintaras Beresnevičius), Socialinės antropologijos (doc. dr. Vytis Čiubrinskas) ir kiti dalykai. Daugelis pirmųjų etnomuzikologijos absolventų, gavusių tokius stiprius etninės kultūros pagrindus, sėkmingai dirba įvairiuose kultūros ir mokslo baruose. Kai kurie jų šiandien gerai žinomi plačiajai Lietuvos visuomenei (žr. lentelę).

1 1989 m. susirinkusi iniciatyvinė grupė – (etno)muzikologai Laima Burkšaitienė, Rimantas Astrauskas, Zita Kelmickaitė, Daiva Račiūnaitė, Dalia Urbanavičienė, Evaldas Vyčinas (tuometinis Styginių instrumentų katedros dėstytojas) ir Romualdas Apanavičius (tuometinis Liaudies muzikos instrumentų katedros dėstytojas) – nutarė įkurti Etnomuzikologijos katedrą, kurioje būtų galima pradėti ugdyti tikrus etninės muzikos specialistus. Numatyta rengti etnomuzikologus-teoretikus ir praktikus: tradicinės muzikos tyrėjus, redaktorius, lektorius, folklorinių bei etnografinių kolektyvų vadovus, folkloro atlikėjus, renginių organizatorius, etninės kultūros specialistus.

2 Doc. Laima Burkšaitienė – pirmoji katedros vedėja (1989–1995), parengusi daugiausiai etninės muzikos specialistų. Buvusi Vilniaus universiteto folkloro ansamblio (vėliau pasivadinusio „Ratilio“) vadovė (1971–1978), folkloro ansamblių „Sadauja“, „Apynys“ vadovė (1972–1988), Meno darbuotojų rūmų Folkloro sekcijos vadovė (1976–1983 m.), daugelio LMTA folkloro ekspedicijų vadovė ir dalyvė. Parašė straipsnių apie muzikinį folklorą, sudarė ir parengė monografijas ir etnomuzikologinius leidinius.

3 Doc. Zita Kelmickaitė – žinoma TV ir radijo laidų kūrėja bei vedėja, buvusi ilgametė VU folkloro ansamblio „Ratilio“ vadovė, koncertų vedėja, įvairių renginių organizatorė, folkloro festivalių meno vadovė. Vadovavo folkloro ekspedicijoms, parašė straipsnių, parengė ir sudarė leidinių. Valstybinės Jono Basanavičiaus premijos laureatė (1995).

4 Doc. dr. Dalia Urbanavičienė – etnochoreologijos specialistė, lietuvių tradicinių šokių tyrėja ir puoselėtoja, Vilniaus tradicinio šokių klubo įkūrėja ir vadovė, Lietuvos etninės kultūros draugijos pirmininkė (nuo 1999 m.), Etninės kultūros globos tarybos pirmininkė (2009–2014), mokslo renginių Lietuvoje ir užsienyje dalyvė, organizatorė. Etninės kultūros ugdymo programos Lietuvos bendrojo ir neformaliojo lavinimo mokykloms bendraautorė. Daugelio mokslinių straipsnių, kelių monografių autorė.

5 Prof. dr. (HP) Daiva Vyčiniene – Etnomuzikologijos katedros vedėja (nuo 2001 m.), žinoma sutartinių tyrėja ir puoselėtoja, Sutartinių tradicijos išsaugojimo programos koordinavimo grupės vadovė, sutartinių giedotojų grupės „Trys keturiuose“ vadovė, folkloro ansamblio „Visi“ narė, buvusi M. K. Čiurlionio meno mokyklos folkloro ansamblio vadovė (1980–1996). Etninės kultūros globos tarybos Švietimo ir mokslo ekspertų komisijos vadovė, mokslo leidinių redkolegijų narė, mokslo ir meno renginių organizatorė ir vedėja. Daugelio mokslo straipsnių, taikomųjų leidinių (DVD ir CD), kelių mokslinių monografių autorė.

6 Doc. Evaldas Vyčinas – altininkas (1980–1991 m. dirbo Styginių instrumentų katedroje), buvęs Naujosios muzikos ansamblio narys, etnoinstrumentologas, multiinstrumentalistas, folkloro ansamblio „Visi“ vadovas. Paskelbė straipsnių, sudarė ir parengė garso (CD „Lietuvių tradicinė muzika. Smuikas“ (1999), „Šilalės krašto dainos. Pietų Žemaitija. 2 CD“ (2008) ir kt.) ir transkripcijų („Muzika cimbolams“ (2012)) leidinių. Puoselėja lietuvių tradicinius muzikos instrumentus ir tradicinę muziką, veda muzikavimo cimbalais ir tradicinio smuikavimo kursus.

7 Doc. dr. Rimantas Astrauskas – tarptautinių mokslo organizacijų narys, meno ir mokslo renginių organizatorius, Etninės kultūros globos tarybos pirmininkas (2000–2002), UNESCO nekilnojamo paveldo ekspertas, buvęs Etnomuzikologijos katedros vedėjas (1995–2001). Paskelbė straipsnių moksliniuose leidiniuose, skaitė pranešimus vietinėse ir tarptautinėse konferencijose. Etnomuzikologinių ir kt. leidinių sudarytojas ir parengėjas.

8 Prof. dr. Rytis Ambrazevičius – tarpdisciplininių tyrimų specialistas, daugelio tarptautinių konferencijų organizacinių komitetų narys, Lietuvos ir užsienio mokslo institucijų ekspertas, žinomas mokslininkas, darantis plenerinius pranešimus, kviečiamas skaityti paskaitų užsienio universitetuose ir mokslo įstaigose, tarptautinių žurnalų redkolegijos narys, Lietuvos akustikų sąjungos tarybos narys (nuo 2002 m.). Tradicinio dainavimo tyrinėtojas ir puoselėtojas, dainavimo kursų Lietuvoje ir svetur vedėjas, folkloro ansamblių „Intakas“ ir „Mindrė“ vadovas. Gausių mokslinių straipsnių, monografių ir metodinių leidinių autorius.

9 Doc. dr. Gaila Kirdienė – smuikininkė, etnoinstrumentologė, Lietuvoje ir svetur žinoma tradicinio smuikavimo tyrinėtoja ir puoselėtoja, daugelio tarptautinių konferencijų dalyvė, folkloro ansamblio „Griežikai“ vadovė. Gausių mokslo straipsnių autorė, skaitmeninių metodinių leidinių „Lietuvių etninė kultūra“ bendraautorė, etnomuzikologinių garso leidinių sudarytoja ir parengėja. Etninės kultūros ugdymo programos Lietuvos bendrojo ir neformaliojo lavinimo mokykloms bendraautorė.

1992 m. absolventai	1993 m. absolventai	1994 m. absolventai	1998 m. absolventai
dr. Gaila Siaurukaitė-Kirdienė	dr. Rasa Vanda Ankėnaitė-Šukienė ¹⁰	Vilija Balčytytė-Dačinskienė ¹¹	Nijolė Noreikaitė ¹²
dr. Rūta Šimonytė-Žarskienė ¹³	Diana Daunoraitė-Martinaitienė ¹⁴	Lina Kirsnytė-Vilienė ¹⁵	Varsa Liutkutė-Zakarienė ¹⁶
	Rima Kapičiauskaitė-Visackienė ¹⁷	Solveiga Zvicevičienė ¹⁸	Rasa Jakubauskaitė-Gelčienė ¹⁹
	Arvydas Kirda ²⁰		Skirmantė Valiulytė ²¹
			dr. Gvidas Vilys ²²
			Jurgita Vitkevičiūtė-Sarapinienė ²³

10 R. V. Šukienė pastaruoju metu dirba Kauno 1-osios muzikos mokyklos mokytoja, yra Kauno miesto savivaldybės Švietimo ir ugdymo skyriaus mokytojų metodinio būrelio narė. 1998 m. apgynė daktaro disertaciją „Našlaitės vestuvinės dainos lietuvių vestuvinių dainų kontekste: žanro identifikavimas ir melodijų tipologija“ (vad. prof. Donatas Sauka).

11 V. Dačinskienė – viena iš nedaugelio tradicinio katalikų giedojimo Lietuvoje žinovų, CD „Lietuvių kantičkinės giesmės“ (2005) sumanytoja ir pardengėja. Pastaruoju metu dirba Lietuvos nacionalinės filharmonijos vadybininke, kuria ir įgyvendina įvairius šiuolaikinės muzikos projektus.

12 N. Noreikaitė nuo 1996 m. dirba Druskininkų M. K. Čiurlionio muzikos mokykloje (dėsto Muzikos istoriją ir Solfedį, sėkmingai integruodama muzikinio folkloro pavyzdžius); 2007 m. baigė VPU edukologijos magistrantūrą. 1999–2003 m. vadovavo folkloro ansambliui „Vėlungė“; 2003–2006 m. – M. K. Čiurlionio muzikos mokyklos vaikų folkloro ansambliui „Šilingė“.

13 R. Žarskienė – Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Tautosakos archyvo skyriaus vyresnioji mokslo darbuotoja, LLTI dirba nuo 1991 metų. 1999 m. apgynė daktaro disertaciją „Skudučių tipo instrumentai ir jų funkcionavimas Šiaurės rytų Europoje“. 1998–2014 m. vadovavo folkloro ansambliui „Dijūta“.

14 D. Martinaitienė – Šiaulių kultūros centro Etninės kultūros skyriaus vedėja, Šiaulių pedagoginio universiteto folkloro ansamblio „Vaiguva“ vadovė, Lietuvos mokinių folklorinių šokių varžytuvių „Patrepšynė“ iniciatorė ir organizatorė; skaito paskaitas, veda seminarus plačiajai visuomenei.

15 L. Vilienė – Panevėžio kraštotyros muziejaus Etninės kultūros skyriaus vyresnioji muziejininkė, aktyvi visuomenininkė – įvairių kursų, seminarų organizatorė ir vedėja; Panevėžio folkloro ansamblio „Raskila“ vadovė, viena iš „Aukštaičių kultūros draugijos“ steigėjų.

16 V. Zakarienė nuo 1996 m. dirba LMTA Etnomuzikologijos skyriuje (vyresniąja specialiste, redaktore). Yra parengusi daugelį autentiškos liaudies muzikos CD. Pastaruoju metu dalyvauja rengiant ir vykdam tarptautinius kultūros projektus „Kultūrų dialogas“, „Tradicija“, festivalius „Skamba skamba kankliai“, „Pokrovskije kolokola“. Folkloro ansamblio „Varangė“ vadovė (nuo 2001 m.).

17 R. Visackienė nuo 1991 m. dirbo keliuose Vilniaus miesto vidurinėse mokyklose (vedė Etninės kultūros pamokas, vadovavo folkloro ansambliams), vėliau vadovavo Vaikų ir jaunimo klubo „Jaunystė“ folkloro būreliui, šiuo metu dirba „Genio“ pradinėje mokykloje. Nuo 2007 m. yra Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Tautosakos ir archyvo skyriaus jaunesnioji mokslo darbuotoja. Nuo 2001 m. dalyvauja sutartinių giedotojų grupės „Trys keturiose“ veikloje.

18 S. Zvicevičienė 2006 m. Lietuvos edukologijos universitete įgijo edukologijos magistro laipsnį, o nuo 2011 metų yra Socialinių mokslų (edukologijos krypties) doktorantė ir šio universiteto lektorė. Lietuvos muzikos terapijos asociacijos narė ir Lietuvos šokio-judėsio terapijos asociacijos tarybos narė, užsiima muzikos terapijos ir šokio-judėsio terapijos sklaida Lietuvoje ir už jos ribų, domisi neįgaliųjų meninės socializacijos problemomis ir tyrinėja lietuvių etnochoreografijos taikymo galimybes specialiąjų poreikių turinčių vaikų ugdymui ir terapijai.

Muzikologė Jadvyga Čiurlionytė (iš kairės) ir Genovaitė Četkauskaitė užrašinėja lietuvių liaudies dainą (dainininkė viduryje), apie 1990 m. Nuotr. iš LTMA fondo

19 R. Gelčienė – Nacionalinės Mikalojaus Konstantino Čiurlionio menų mokyklos dorinio ugdymo vyr. mokytoja, Vilniaus Juozo Tallat-Kelpšos konservatorijos Bendrojo ugdymo skyriaus mokytoja, folkloro ansamblio „Riduola“ vadovė, aktyvi folkloro ansamblių „Griežikai“, „Tyklė“ dalyvė.

20 A. Kirda – Lietuvos radijo Muzikos redakcijos muzikos redaktorius (1994–2001), žurnalistas, sukūręs per 300 radijo laidų („Muzikinė kelionė“, „Lietuvių folkloras“); buvęs Vilniaus kolegijos Muzikos pedagogikos katedros dėstytojas; 1998–2008 m. sudarė ir parengė 25 lietuvių muzikos kompaktines plokšteles. Folkloro ansamblių „Ritingo“, „Vija“ ir „Dijūta“ (nuo 2015) vadovas, instrumentinės kapelos „Griežikai“ narys.

21 S. Valiulytė dirbo Lietuvos liaudies kultūros centro Folkloro skyriuje; drauge su kitais autoriais parengė keletą folkloro leidinių; „Atvažiuoja Kalėdos“ (2000), „Lietuvių etninės kultūros antologija“ 'Antology of Lithuanian Ethnoculture' (1998–1999), DVD „Metų ratas“ (2008) ir kt.; patyrusi muzikos redaktorė, ilgą laiką dirbusi kultūros savaitraštyje „7 meno dienos“; kuravusi muzikos skiltį; pastaruoju metu dirba Lietuvos nacionalinės filharmonijos Visuomenės informavimo skyriuje, yra atstovė spaudai.

22 G. Vilys dirbo Šiaulių universiteto Menų fakulteto Muzikos teorijos ir pedagogikos katedros bei Kauno technologijos universiteto Panevėžio instituto Vadybos ir administravimo fakulteto Vadybos mokslų katedros lektoriumi, Panevėžio miesto savivaldybės administracijos Kultūros ir meno skyriaus vyriausioju specialistu, šiuo metu yra Panevėžio muzikos mokyklos direktorius; mokslo ir mokslo taikomųjų straipsnių autorius, folkloro ansamblių dalyvis; tradicinių juostų audėjas, Lietuvos tautodailininkų sąjungos narys (nuo 1988), respublikinių ir tarptautinių kūrybinių seminarų, parodų dalyvis.

23 J. Sarapinienė po etnomuzikologijos bakalauro studijų įgijo Valdorfo pedagogikos išsilavinimą, Vokietijoje stebėdama muzikos pamokas, dalyvaudama tęstiniuose seminaruose. 2007–2011 m. su kolegėmis kūrė ir dirbo Ugdymo meno mokykloje. Jau antrą dešimtmetį dirba muzikos mokytoja Vilniaus Valdorfo mokykloje.

Vis dėlto jau po kelerių metų tokio plataus ir įvairiapusio etnomuzikologų rengimo tuometinėje Lietuvos muzikos akademijoje nebeliko, nes Etnomuzikologijos (vėliau – Muzikinio folkloro) studijų programa buvo vis „tobulinama“, atsižvelgiant į bendruosius Lietuvos aukštųjų universitetinių mokyklų ir LMTA studijų programų reikalavimus ir pan. Vietoje sėkmingai startavusios, galima drąsiai sakyti, tarpdalykinės Etnomuzikologijos studijų programos pamažu buvo pereita prie gerokai vienpusiškesnės muzikologinės (muzikinės) programos, kurioje vyraujantys yra įvairūs muzikos istorijos ir teorijos dalykai (beje, pastebėta, kad būtent privalomieji muzikos istorijos ir teorijos dalykai kelių paskutinių metų studentams tampa pagrindiniu veiksmu, keliančiu Muzikinio folkloro studijų Akademijoje demotyvaciją).

Taigi 25 metų laikotarpis katedrai – tai tik „išibėgėjimas“, savotiškas „pasitikrinimas“, ar teisinga linkme einama. Tik pamažu ateina suvokimas, kokius iš tikrųjų specialistus reikėtų ruošti, kas daroma gerai, o kas taisytina. Pastebėta, kad pastaruoju metu sparčiai plečiasi tyrimų laukas – atsiranda tarpdalykinių tyrimų galimybių (muzikinės akustikos, muzikos psichologijos, muzikos antropologijos ir pan.), kartu pranyksta ir aiškios ribos tarp dviejų etnomuzikologijos krypčių – „etnologinės“ ir „muzikologinės“. Atsivėrus plačioms galimybėms bendrauti su įvairiomis užsienio aukštosiomis mokyklomis (pagal Erasmus, Erasmus+, Nordplus, Nordtrad ir kitas studijų mainų programas), suvokta, kad vis daugiau dėmesio Etnomuzikologijos programoje reikėtų skirti pažinčiai su kitomis – Europos ir kitų kontinentų – tradicinėmis muzikinėmis kultūromis, taip pat ir su įvairiausiomis *worldmusic* („pasaulio muzikos“) apraiškomis. Vis dėlto, tai neturėtų apriboti ir

sumenkinti išsamių lietuvių etninės muzikos ir jos kontekstų (papročių, apeigų, pasaulėžiūros ir kt.) studijų, nes ne tik Lietuvoje, bet ir visame pasaulyje vienintelėje LMTA Etnomuzikologijos katedroje ruošiami lietuvių tradicinės muzikos žinovai, plataus profilio etnomuzikologai: tradicinės muzikos tyrėjai, redaktoriai, lektoriai, folklorinių bei etnografinių kolektyvų vadovai, folkloro renginių organizatoriai, etninės kultūros specialistai. Taigi ir toliau, nežiūrint specialiųjų etnologijos, mitologijos ir pan. dalykų stygiaus programoje, studijuojantiems stengiamasi suteikti kuo platesnius etninės kultūros kontekstus (džiugu, kad pastaruoju metu pasirašyta bendradarbiavimo sutartis su Vilniaus universitetu, atsiranda galimybė lankyti universitete dėstomus dalykus; kai kurie dalykai, pvz., „Tautosaka ir mitologija“, jau yra įtraukti ir į Muzikinio folkloro bakalauro studijų programą).

1992–2014 m. etnomuzikologijos specialybę (bakalauro ir magistro studijas) baigė apie 100 absolventų. Apžvelgus katedros absolventų pasirinktas veiklos rūšis, galima teigti, kad jos puikiai atspindi katedros įkūrėjų siekį paruošti įvairių sričių specialistus. Dalis absolventų pasirinko etninės muzikos tyrėjų kelią – per katedros gyvavimo laikotarpį apgintos 8 disertacijos etninės muzikos temomis: R. Žarskienės, G. Vilio, G. Kirdienės, R. Ambrazevičiaus, E. Veličkos, L. Sungailienės, R. Marozienės, L. Lukenskienės. Vis dėlto, didžioji absolventų dalis pasirinko praktinį etninės muzikos puoselėjimo darbą įvairiose Lietuvos vietovėse: Alytuje, Anykščiuose, Biržuose, Panevėžyje, Šiauliuose, Utenoje, Varenėje, Vievyje, Jurbarke ir kt. Ypač daug absolventų vadovauja folkloro ansambliams (jie užima didžiąją dalį Lietuvos etnomuzikologų vadovaujamų folkloro ansamblių sąrašę).

Eilės Nr.	Ansamblio pavadinimas	Vadovas	Kiti / buvę vadovai	Miestas
1.	<i>Abelėla</i>	Danutė Karčemarskienė		Anykščiai
2.	<i>Apynys</i>		Audrius Juodzevičius; Ingrida Bobėnaitė; Nijolė Noreikaitė	Vilnius
3.	<i>Dijuta</i>	Arvydas Kirda	Aušra Žičkienė; Rūta Žarskienė	Vilnius
4.	<i>Griežikai</i>	dr. Gaila Kirdienė		Vilnius
5.	<i>Intakas</i>	dr. Rytis Ambrazevičius		Vilnius
6.	<i>Iš pa Utenas</i>	Rima Garsonienė		Utena
7.	<i>Iviukai</i>	Rūta Vaičekonytė		Vievis
8.	<i>Jievaras</i>		Evaldas Vyčinas; Audronė Vakariniene	Vilnius
9.	<i>Jurgelis meistrėlis – folkloro studija</i>	Darija Juodzevičienė		Vilnius
10.	<i>Kadujo</i>	dr. Laura Lukenskienė		Kaunas
11.	<i>Kodravas</i>		Arūnas Gedmantas	Vilnius
12.	<i>Kupeta</i>		Loreta Juciūtė	Vilnius
13.	<i>Laukis</i>	Lijana Šarkaitė-Vilums		Vilnius
14.	<i>Lauksna</i>		Loreta Juciūtė	Vilnius
15.	<i>Lokauša</i>		Lina Viliene	Panevėžys
16.	<i>Medgrinda</i>	Kristina Stankevičienė		Kernavė
17.	<i>Mindrė</i>	dr. Rytis Ambrazevičius		Vilnius
18.	<i>M. K. Čiurlionio meno mokyklo folkloro ansamblis</i>		buv. Daiva Račiūnaitė-Vyčiniene	Vilnius

19.	<i>Nalšia</i>	A. Vakariniene		Vilnius
20.	<i>Poringė</i>	A. Vakariniene		Vilnius
21.	<i>Radasta</i>	A. Vakariniene	Varsa Zakariene; Lijana Šarkaitė	Vilnius
22.	<i>Radasta</i>	Rasa Norinkevičiūtė-Zakarė		Trakai
23.	<i>Raskila</i>	Lina Viliene		Panevėžys
24.	<i>Rasoda</i>		Toma Grašytė	Vilnius
25.	<i>Ratilai</i>	Darius Mockevičius		Vilnius
26.	<i>Ratilio</i>		Zita Kelmickaitė	Vilnius
27.	<i>Riduola</i>		Rasa Gelčienė	Vilnius
28.	<i>Ringė</i>		Daiva Liudvinavičienė	Vilnius
29.	<i>Ritingo</i>	A. Kirda		Vilnius
30.	<i>Santara</i>		V. Zakariene	Vilnius
31.	<i>Saugės</i>	dr. Loreta Sungailienė		Vilnius
32.	<i>Sidabrinė mėnesiena</i>	Vilma Merkytė		Radviliškis
33.	<i>Sierčikai</i>		L. Viliene	Panevėžys
34.	<i>Sietynas</i>	R. Garsonienė		Utena
35.	<i>Spalgena</i>	Dalia Mockevičienė		Grigiškės
36.	<i>Srauna</i>	Akvilė Vervečkaitė	Dalia Magylienė; Valdonė Barkauskaitė	Vilnius
37.	<i>Šaltinėlis</i>		dr. L. Sungailienė	Vilnius
38.	<i>Šilingė</i>		Nijolė Noreikaitė	Druskininkai
39.	<i>Tatato</i>	E. Vyčinas, dr. Daiva Vyčiniene		Vilnius
40.	<i>Trys gulbelas</i>	T. Grašytė, Vaida Naruševičiūtė, Valdonė Barkauskaitė-Bareikienė		
41.	<i>Trys keturiose</i>	dr. D. Vyčiniene		Vilnius
42.	<i>Untytė</i>	Aušra Trapulionytė-Butkauskienė		Biržai
43.	<i>Vaiguva</i>	Diana Martinaitienė		Šiauliai
44.	<i>Varangė</i>	V. Zakariene		Vilnius
45.	<i>Vėlungė</i>		N. Noreikaitė	Druskininkai
46.	<i>Verdingis</i>		Vida Laurinavičienė	Vilnius
47.	<i>Versmė</i>	Dalia ir Darius Mockevičiai		Vilnius
48.	<i>Vėrupė</i>	dr. L. Lukenskienė		Babtai
49.	<i>Vieversėlis</i>		D. Juodzevičienė	Vilnius
50.	<i>Vija</i>	A. Kirda		Trakų Vokė
51.	<i>Vilnelė</i>		Jurgita Zvonkutė	Vilnius
52.	<i>Virvytė</i>	dr. L. Sungailienė		Vilnius
53.	<i>Visi</i>	E. Vyčinas		Vilnius
54.	<i>Žemyna</i>	A. Trapulionytė-Butkauskienė		Biržai
55.	<i>3x2</i>		dr. Gvidas Vilys, Albertas Bartašius	Panevėžys

Tokie duomenys džiugina ir, atrodytų, liudija didelį etninės kultūros (muzikos) specialistų visoje Lietuvoje poreikį. Vis dėlto, pastaraisiais metais Etnomuzikologijos katedroje jaučiama tam tikra psichologinė įtampa, susijusi su nedideliu stojančiųjų (ir dar mažesniu – studentų, patenkančių į valstybės finansuojamas vietas) skaičiumi. Pastaraisiais metais kai kuriuose kursuose vietoje 4–5 studentų (optimalaus skaičiaus) testudijuoja 3 studentai. O štai per 2009 m. stojamuosius egzaminus etnomuzikologams „koją pakišo“ priėmimo į aukštąsias mokyklas reforma – nepriimtas nė vienas studentas. Tai verčia susimąstyti, kokios yra tokio studentų sumažėjimo priežastys.

Vieną jų puikiai žinoma: Lietuvoje, galima sakyti, nebeliko nė vienos žemesnės švietimo sistemos grandies, kurioje būtų rengiami etninės muzikos specialistai. Anksčiau tuo užsiimdavo aukštesniosios muzikos mokyklos, kurios buvo performuotos į kolegijas. Jų Muzikos pedagogikos specialybės studentams būdavo suteikiama liaudies muzikos kolektyvo vadovo specializacija²⁴ (Panevėžio kolegijos Rokiškio

24 Tai 2002 m. ekspertizės, vykdytos Etninės kultūros globos tarybos užsakymu, duomenys (žr. Vyčiniene D. Etninės kultūros integravimas aukštesniosiose ir aukštesniosiose mokyklose http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=2232&p_d=30302&p_k=1; prieiga prie interneto 2015-06-12).

filialas²⁵ Vilniaus konservatorijos (dabartinės Vilniaus kolegijos) Muzikos pedagogikos skyrius, Telšių aukštesnioji taikomosios dailės mokykla – dabartinės Žemaitijos kolegijos Telšių filialas²⁶). Ypač daug būsimų etnomuzikologijos studentų yra parengusi Vilniaus kolegija, kurioje įvairius dalykus dėstė etnomuzikologai, etninės kultūros žinovai: dr. D. Vaicenavičienė, dr. R. Ambrazevičius, B. Pečkaitytė-Vilkauskienė, S. Valiulytė, A. Vakarinienė, A. Kirda ir kt. Deja, etnomuzikinio kolektyvo vadovo specializacija šioje kolegijoje yra panaikinta.

Atrodytų, parengiamąja grandimi būsimoms etnomuzikologijos studijoms galėtų tapti muzikos (meno) mokyklos. Vis dėlto, dauguma jų tradiciškai orientuotos į profesionalių muzikantų (smuikininkų, pianistų, fleitininkų, klarnetininkų ir kt.) ruošimą, mokyklos vadovybei dažniausia skeptiškai vertinant galimybę rengti tradicinės muzikos puoselėtojus. Gražia išimtimi Lietuvos muzikos mokyklų tarpe laikytina Kauno I Muzikos mokykla, kurioje nuo 1992 m. dirbama pagal patvirtintą Etninės muzikos programą. Taigi, ji ir galėtų būti ta trūkstama etninės muzikos specialistų rengimo grandimi. Vis dėlto, LMTA Etnomuzikologijos katedra šios mokyklos absolventų nesulaukia. Kyla klausimas, kodėl etninės muzikos dalykus baigę mokiniai neturi motyvacijos toliau mokytis, gilinti teorinių žinių ir tobulinti praktinių įgūdžių? Galima nuspėti, kad tai susiję su prioritetų paskirstymu programoje: pirmenybė teikiama praktikai (muzikavimo, dainavimo įgūdžiams), o teorija (gilesnis etninės kultūros, tautosakos, mitologijos ir kt. pažinimas) lieka parašėse. Mokykloje pabrėžiama profesionali – koncertinė (virtuozinė) – etninės muzikos sklaidos pusė. Tai rodo gausus liaudies muzikos atlikėjų konkurso „Tramtatulis“ laureatų būrys, „Muzikantų muzikanto“ titulas, suteiktas ne vienam mokyklos mokiniui, ir pan.²⁷ Neturint vidinių paskatų giliau studijuoti pačią etninę muziką ir įvairius jos kontekstus (kultūrinį, socialinį, antropologinį ir kt.), tolesnis muzikavimo (dainavimo) tobulinimas virtuozizmo linkme mokyklos absolventams, matyt, ima atrody-

ti nebeatrauklus, nebeperspektyvus ir pan. Daugelis jų studijuoti pasirenka kitokias specialybes, nesusijusias nei su muzika, nei su etnine kultūra. Tad Kauno I Muzikos mokykla, kad ir dirbanti pagal Etninės muzikos programą, netampa tramplinu etninės muzikos studijoms aukštojoje mokykloje.

Taigi, galima teigti, kad šiandieniniai Etnomuzikologijos katedros dėstytojai būsimus studentus daugeliu atveju neakivaizdžiai parengia patys, įvairiose Lietuvos vietose vesdami teorinius ir praktinius seminarus, muzikavimo, dainavimo kursus, rengdami šokių stovyklas ir pan.

Vis dėlto, stojančiųjų studijuoti į LMTA skaičiaus sumažėjimas pastaraisiais metais verčia galvoti ir apie kitokias priežastis. Kyla ir tokia mintis – gal neįdomi, nepatraukli yra Muzikinio folkloro studijų programa? Apklausos rodo, kad programa daugumai jaunų žmonių labai patraukli – daugelis net norėtų mesti mokslus kitose aukštosiose mokyklose ir studijuoti Etnomuzikologijos katedroje. Tiesa, kai kuriems tai būna tik trumpalaikis „užsidegimas“, kuris po kiek laiko praeina, pagalvojus apie tolimesnę karjerą – įsidarbinimo perspektyvas, uždarbį, būsimą veiklą ir pan. Sužinome, kad gana dažnai nuo etnomuzikologijos studijų jaunas žmones atkalba tėvai, kuriems atrodo, kad folkloras – tai tik laikinas pomėgis, saviraiškos būdas, „saviveikla“, bet ne rimta, perspektyvi specialybė.

Viena pagrindinių „bijojimo“ pasirinkti Muzikinio folkloro studijas priežasčių, pasirodo, yra jaunimą gąsdinantys stojamieji egzaminai. Jau daug metų kalbame apie būtinybę keisti stojamųjų egzaminų į LMTA Etnomuzikologijos katedrą reikalavimus. Esant dabartiniams reikalavimams (kai stojantieji privalo būti išlaikę Muzikologijos egzaminą) netenkame daug gabių ir, svarbiausia, – labai motyvuotų studentų (kai kurie jų nuo mažens aktyviai dalyvauja folklorinėje veikloje, yra gerai susipažinę su dainavimo ir muzikavimo tradicijomis, papročiais ir t. t.²⁸). Daugelis jų savo intelektu, gabumais ir motyvacija itin lenkia tuos, kuriuos priimame dėl to, kad jie turi „pakankamą“ muzikinį išsilavinimą ir yra išlaikę Muzikologijos egzaminą. O etnomuzikologijos srityje būtino pasirėngimo studijuoti prioritetai yra kiti. Juk būsimam etnomuzikologui, kurio akiratyje turėtų būti ne tik lietuvių, bet ir visų kontinentų tradicinė muzika, religija / tikėjimai, papročiai, įvairiausia artikuliacija, sudėtingiausios derminės sistemos ir kt., Muzikologijos stojamasis egzaminas tėra balastas. Deja, pakeisti bendrų stojamųjų egzaminų į LMTA nuostatų nepavyksta...

Etnomuzikologijos katedra pastaraisiais metais išgyvena studentų krizę – tai nenuginčijama tiesa. Tačiau juk daugeliui reiškinį būdingi tam tikri svyravimai: pakilimai ir

25 Tiesa, tarp Muzikos pedagogikos programos studijuojamų dalykų (Muzikos didaktika, Muzikos kalba, Praktinis muzikavimas, Vokalo pagrindai, Dirigavimas, Choro studija, Fortepijonas, Akordeonas, Vargonavimas, Akompanavimas muzikos kolektyvui ir kt.) ir dabar tebėra Vadovavimas liaudies muzikos kolektyvams. Tačiau pastaruoju metu etninės kultūros srityje dirba vienintelė pedagogė, dėstytoja, asistentė Danutė Bulovienė. Vienas specialistas, deja, negali užtikrinti vienodos visų studijų dalykų (Liaudinis dainavimas ir muzikavimas, Folkloro studija, Etnologija, Etninės veiklos organizavimas, Choreografija, Kursinių darbų vadovė) dėstyimo kokybės.

26 ŽK TF Muzikos pedagogikos studentai, pasirinkę Etninės raiškos specializaciją, yra minimaliai supažindinami su muzikiniu ir choreografiniu folkloru bei dailiaisiais amatais; Lietuvių etnologija ir Tautosaka figūruoja tik kaip laisvai pasirenkamieji dalykai, žr. www.zemko.lt/index.php?1348482873; prieiga prie interneto 2015-06-12.

27 Tokia tradicinės muzikos puoselėjimo samprata, beje, šiek tiek primena LMTA Liaudies muzikos instrumentų katedros siekius ir orientaciją į koncertinę veiklą.

28 Kai kurie jų puikiai griežia smuiku, skambina kanklėmis ir kt. instrumentais; yra ir respublikinio liaudies muzikos atlikėjų konkurso „Tramtatulis“ laureatai – tokie potencialūs studentai užsienio aukštosiose mokyklose būtų priimami pirmiausia.

*Etnomuzikologijos katedros jubiliejinio renginio metu buvę absolventai ir dėstytojai didžiojoje salėje, 2014 m.
Nuotr. iš LTMA fondo*

nuolydžiai. Taip ir Etnomuzikologijos katedroje – nepaisant mažėjančio studentų skaičiaus, būtent keleri paskutiniai metai pasižymi ypač aktyvia įvairiapuse studentų ir absolventų veikla²⁹.

Suprantama, kad jaunų žmonių požiūris į etninę muziką (taip pat ir į etnomuzikologijos specialybę) yra neatsiejamas tiek nuo visų visuomenės narių, tiek ir nuo pačios valstybės požiūrio. Tad galima pasakyti, kad Lietuvoje etninė kultūra užima toli gražu ne prestižinę vietą. Antai

29 Šiuo metu dvi katedros absolventės studijuoja doktorantūroje svetur: Jurgita Zvonkutė yra Vienos muzikos ir teatro universiteto Folkloro ir etnomuzikologijos instituto doktorantė, Irena Višnevska – Lenkijos mokslų akademijos Archeologijos ir etnologijos instituto Varšuvoje doktorantė. Tai svarbus Etnomuzikologijos katedros absolventų parengimo įvertinimas. Neseniai užmegzti dalykiniai ryšiai su Vienos Muzikos ir meno universiteto Folkloristikos ir etnomuzikologijos institutu: 2007–2008 m. įvykdytas tarptautinis Austrijos ir Lietuvos kultūrinių mainų projektas Klangbrücke („Skambesių tiltas“). Nuo 2010 m. studentai prisijungė prie Šiaurės ir Baltijos šalių tarptautinių mainų organizacijos „Nordtrad“ veiklos (dalyvavo seminaruose ir konferencijose Latvijoje, Suomijoje, Švedijoje, Norvegijoje ir kt.). Folkloro ansamblio studijos grupė „Tatato“ (vad. E. ir D. Vyčiniai) 2008 m. koncertavo Vienoje, Zalcburge ir kt. Austrijos miestuose, 2009 m. – Krokuvėje (Jogailaičių universitete ir Etnografijos muziejuje). Dalyvauta Lietuvos aukštųjų mokyklų festivaliuose „O kieno žali sodai“, tarptautiniuose folkloro festivaliuose „Skamba skamba kankliai“, „Baltica“.

Lietuvos radijo bangomis lietuvių etninė muzika beveik iš viso nebetransliuojama (iki šiol taip ir neatsirado alternatyva buvusiai kasdienei laidai „Iš folkloro skrynelės“ ir kt.). Vietoj kadaise transliuotų įdomių ir patrauklių etninės kultūros laidų „Etnokultūros ratas“ ir kitų per pagrindinį Nacionalinės televizijos kanalą LTV šiuo metu matome tik kičinę laidą „Duokim garo“ („Gero ūpo“), kurioje propaguojama žemo lygio, surogatinė „liaudies muzika“ (o jei ir pasitaiko tradicinės muzikos puoselėtojų, tai jie „paskęsta“ saviveiklinių kaimo kapelų apsuptyje). Šios laidos prodiuseriai teisinasi, kad paklūsta žiūrovų reitingams, jų skoniui (bet juk patys televizinininkai tą skonį ir formuoja!). Muzikinis folkloras – viena iš ypač svarbių sudėtinių etninės kultūros dalių – dėl Nacionalinės televizijos vis daugiau tampa vien tik linksminančiąja priemone. Nieko nuostabaus, kad tokia samprata atstumia nuo etninės kultūros daugelį intelektualių žmonių, ypač jaunimo.

Itin svarbus pastarųjų metų etninės kultūros puoselėtojų laimėjimas – 2012 m. parengtos bei LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymu patvirtintos Etninės kultūros ugdymo pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrosios programos. Jose įtvirtinta mokyklų galimybė pasirinkti vieną iš keturių siūlomų programos įgyvendinimo modelių: 1) atskiras pasirenkamasis etninės kultūros dalykas, 2) pasirenkamasis etninės kultūros modulis, 3) etninės kultūros integravimas į kitus

Folkloro ansamblio studijos grupė „Tatato“ Lietuvos studentų folkloro festivalyje „O kieno žali sodai“. Iš kairės vadovai Daiva ir Evaldas Vyčiniai. Nuotr. iš LTMA fondo

dalykus, 4) neformalusis ugdymas (folkloro ansambliai, klubai, būreliai ir pan.). Atrodytų, viena vertus, atsiranda plačios ir įvairios galimybės etninei kultūrai mokyklose puoselėti. Kita vertus, natūraliai kyla poreikis Lietuvos aukštosiose mokyklose ruošti specialistus, pasirengusius mokyti etnokultūros dalykų įvairiose mokyklose. Etninės kultūros įvairiuose Lietuvos regionuose puoselėtojai, remdamiesi savo patirtimi, yra pareiškę, kad dabartinė etninės kultūros integravimo į ugdymo turinį situacija jų netenkina, be to, ugdymo procese yra būtina teorijos ir praktikos pusiausvyra, o suteikti ugdytiniams teorines žinių ir praktinių įgūdžių vienos savaitinės pamokos metu vargu ar įmanoma. Taigi, vis aktualesnis tampa poreikis pasitelkti popamokinį – neformalųjį ugdymą. Būtent šioje srityje, įvairiomis formomis mokyklose puoselėjant gyvąją tradicinio muzikavimo / dainavimo / šokio tradiciją, atsiveria plačios galimybės Etnomuzikologijos katedros absolventams, pasižymintiems universalumu – turintiems ir praktinių įgūdžių, ir teorinių žinių. Ypač tradicinio dainavimo, kuris yra skirtingas kiekviename krašte, mokymas turėtų tapti svarbia etninės kultūros ugdymo mokyklose dalimi. Įvairių muzikologų, kompozitorių, muzikos psichologų tyrimai bei praktinė muzikos pedagogų patirtis rodo, kad geriausia vaikus pradėti mokyti muzikos yra nuo jo prigimtinių muzikos kalbos, kaip ir pradėti kalbėti – nuo gimtosios kalbos

(tarmės). Suprantama, kad Lietuvos muzikinio ugdymo sistema yra pagrįsta bendralietuviškomis vertybėmis (žinoma, tik tam tikra dalimi, greta universaliųjų – europietiškiųjų ir pasaulio). Vis dėlto, etnografiniuose regionuose ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas būtent to regiono folklorui, nes pagal svarbą etninis dainavimas prilygsta kalbėjimui gimtąja tarme (ar šnektą). Juodu turėtų eiti greta, sudarydami tautinės tapatybės, taip pat savivokos ir saviwertės pagrindą.

Vis dėlto, kaip parodė pastarųjų metų etnokultūrininkų apklausa, Lietuvoje iki šiol nėra bendros etninės kultūros ugdymo sistemos, jos vientisumo ir perimamumo įvairiose ugdymo grandyse. Taip kad įgyvendinti gražius siekius kol kas nėra paprasta.

Bepigu šiuolaikiniam jaunam žmogui pasirinkti studijuoti matematiką, fiziką, chemiją ir kitus mokslus – visi jaunuoliai žino, kas tai yra, kokios studijos ir perspektyvos jų laukia. O kas yra etninė kultūra? Kokia jos vieta šiuolaikinėje – Lietuvos ir pasaulio – kultūroje? Kol Lietuvoje vyksta nenutrūkstantis šios temos „išgryninimo“ procesas, tol ir Etnomuzikologijos katedros nenumaldomai laukia pakiliamai ir atoslūgiai, o etninės kultūros – neaiški ateitis.